

Nr 166.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändringar i folktandvårdens organisation m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under elfte huvudtiteln, punkterna 112—114, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1950/51 beräkna dels till Bidrag till avlöningar åt distriktstandläkare och distriktstandsköterskor m. m. ett förslagsanslag av 2 200 000 kronor, dels till Bidrag till utrustning av polikliniker för folktandvård ett reservationsanslag av 100 000 kronor och dels till Lindring i obemedlades och mindre bemedlades tandvårdskostnader ett förslagsanslag av 100 000 kronor.

Därefter har Kungl. Maj:t i propositionen nr 84, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 17 februari 1950, föreslagit riksdagen att

dels godkänna av departementschefen angivna grunder för folktandvårdens fortsatta utbyggnad och organisation,

dels medgiva, att det senast för budgetåret 1946/47 uppförda reservationsanslaget till Bidrag till utrustning av polikliniker för folktandvård må disponeras jämväl under budgetåret 1950/51,

dels ock under elfte huvudtiteln för budgetåret 1950/51 anvisa till Bidrag till driften av folktandvården ett förslagsanslag av 2 250 000 kronor, till Bidrag till utrustning av polikliniker för folktandvård ett reservationsanslag av 75 000 kronor och till Lindring i obemedlades och mindre bemedlades tandvårdskostnader ett förslagsanslag av 45 000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag har utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen från första kammaren

I: 386 av herr *Herbert Hermansson*,

I: 387 av herr *Sjödahl m. fl.*,

I: 393 av herr *Elon Andersson m. fl.* samt

I: 394 av herr *Lundgren m. fl.*;

från andra kammaren

II: 474 av herr *Carlsson* i Bakeröd *m. fl.*,

II: 475 av herr *Bergstrand m. fl.*,

II: 476 av herr *Andersson* i Malmö *m. fl.*,
II: 477 av herr *Olsson* i Mellerud *m. fl.*, samt
II: 478 av herr *Hagård* *m. fl.*

Yrkandena i nämnda motioner redovisas i det följande.

Propositionen.

I anslutning till ett av 1946 års folktandvårdssakkunniga den 3 december 1948 framlagt betänkande med förslag angående folktandvårdens organisation m. m. (SOU 1948: 53) har departementschefen uppdragit riktlinjerna för folktandvårdens fortsatta utbyggnad och organisation.

Folktandvårdens omfattning. I flera remissyttranden över 1946 års folktandvårdssakkunnigas betänkande har påyrkats att folktandvårdens uppgifter böra inskränkas till enbart barn- och ungdomstandvård eller till sådan vård jämte tandvård åt det sociala klientelet. Även om folktandvårdsorganisationen under lång tid framåt icke torde kunna i erforderlig utsträckning tillgodose hela befolkningens tandvårdsbehov, kan departementschefen icke förorda en begränsning av den ursprungliga målsättningen, nämligen att vården skall vara tillgänglig för alla medborgare. Spörsmålet om folktandvårdens omfattning kommer därför i första hand att gälla frågan om avgränsningen uppåt och nedåt av den mot årsavgift meddelade tandvården samt frågan om tillgodoseendet av tandvårdsbehovet för vissa andra kategorier av medborgare, såsom obemedlade, mödrahjälsklientel och på anstalt intagna.

Departementschefen tillstyrker, att den nedre gränsen för barntandvården slopas samt att den systematiska behandlingen i de fall, där organiserad förskoletandvård icke förekommit, såvitt möjligt påbörjas under det år, då barnet fyller 6 år. Vissa förslag om att utsträcka den taxefria barntandvården till att omfatta åldrarna 16—19 år samt att väsentligt utöka den för barntandvården anslagna tiden på bekostnad av vuxentandvården ha däremot icke biträtts.

Mödrahjälpstandvården anses liksom nu böra tillgodoses i första hand inom folktandvårdens ram, och den för mödrahjälsklientelet gällande förtursrätten föreslås bibehållen. Tandvården vid anstalter anses småningom böra inlemmas i folktandvårdsorganisationen.

I propositionen understrykes önskvärdheten av att de obemedlade och mindre bemedlade skola kunna utnyttja de möjligheter, som folktandvårdsorganisationen erbjuder, när deras tandvård eljest i stor utsträckning kunde väntas bli försummad. Med hänsyn till ett av landskommunernas förbund avgivet yttrande finner departementschefen dock det särskilda statsbidraget till kommunerna för obemedlades och mindre bemedlades tandvård böra slopas men uttalar samtidigt, att kommunerna även i fortsättningen böra anslå medel för ändamålet och att medlen icke hänföras till fattigvård.

Det förutsättes få ankomma på medicinalstyrelsen att, i huvudsak efter de linjer, som de sakkunniga uppdragit, instruktionsledes bestämma omfattningen av behandlingen inom folktandvården ävensom att utgiva råd och anvisningar för förebyggande tandvård.

Folktandvårdens personal. I 1938 års proposition angående folktandvård beräknades behovet av tandläkare för folktandvården inom landstingsområdena till i runt tal 800. För städerna utanför landsting angavs icke någon siffra. Den 1 februari 1950 uppgick hela antalet inom folktandvården — med undantag av centraltandpoliklinikerna — anställda tandläkare till 595, varav 471 inom landstingsområdena. Av det totala antalet voro 116 utländska tandläkare, varjämte något över 100 tillhörde de tandläkare, som fullgjorde tjänstgöring på grund av erhållna stipendier. Antalet inrättade tandläkartjänster, vilka stodo utan innehavare eller vakansvikarie, utgjorde 168. Vid samma tidpunkt var folktandvård anordnad vid 13 centraltandpolikliniker samt 308 tandpolikliniker av annat slag, förutom annextandpolikliniker. Därjämte hade 52 kliniker måst stängas på grund av personalbrist och 25 helt färdigställda kliniker av samma anledning icke kunnat öppnas.

Folktandvården, som år 1938 beräknades vara fullt utbyggd inom tio år, sysselsätter alltså f. n. inom landstingsområdena endast något mer än hälften av det antal tandläkare, som ursprungligen ansågs behöfligt.

1946 års folktandvårdssakkunniga ha — med utgångspunkt från gällande fördelning av arbetstiden mellan barntandvård (1 000 timmar) och vuxentandvård (900 timmar) och under förutsättning att även ungdomsklientelet inordnas i den för barntandvård anslagna tiden — beräknat, att omkring 2 500 tandläkare fordras för full utbyggnad av distriktstandvården. Om ungdomsklientelet icke hänföres till behandlingstiden för barntandvård erfordras mellan 2 100 och 2 200 tandläkare för att under 1 000 timmar barn- tandvård per distriktstandläkare kunna fullt tillgodose barntandvården. Förutom dessa för den egentliga distriktstandvården avsedda tandläkare fordras enligt vad de sakkunniga framhållit ett antal lasarettstandläkare, tandvårdsinspektörer, tandregleringsspecialister och anstaltstandläkare.

Om folktandvården skall kunna ernå önskad effektivitet, måste — uttalar departementschefen — åtgärder snarast vidtagas för att tillföra organisationen ökat antal tandläkare. Även i fråga om de arbetsuppgifter, som skola fullgöras av andra befattningshavare, måste tillses, att för utbyggnaden erforderlig arbetskraft kan anskaffas.

Såväl av de sakkunniga som under remissbehandlingen ha vissa förslag framlagts i syfte att stimulera rekryteringen till folktandvården. Departementschefen förordar för sin del, att medicinalstyrelsen skall äga medgiva, att för vissa särskilda uppgifter inom folktandvården inrättas tim- och arvodestjänster, öppna även för privatpraktiserande tandläkare. Vidare tillstyrkes — för åstadkommande av ordnade befodringsförhållanden inom folktandvården — att i statsbidragskungörelsen angives, vilka högre tjänster av olika slag, som skola finnas vid klinikerna, därvid olikheten i tjänste-

ställning liksom f. n. är fallet skulle motsvaras av differentiering i lönehänseende.

I överensstämmelse med vad som eljest brukar gälla för anställda föreslås att tjänstgöringstiden fastställas till visst timantal per vecka — 42 timmars arbetsvecka — i stället för som nu 1 900 timmar om året.

Även för tandsköterskor och tandtekniker anses en differentiering av tjänsterna böra eftersträvas.

I nu gällande statsbidragskungörelse finnes intaget ett stadgande om distriktstandläkares och tandsköterskas minimilön. Föreskriften saknar emellertid numera betydelse. Lönerna inom folktandvården regleras nämligen genom avtal mellan huvudmännens och de anställdas organisationer och utgå f. n. med avsevärt högre belopp än de i författningen upptagna. Bestämmelserna om minimilön anses därför böra slopas.

Vissa organisatoriska spörsmål. Centraltandpoliklinikerna avses i administrativt hänseende alltjämt vara inordnade i folktandvården. Då landstingen äro huvudmän för både sjukhusen och centraltandpoliklinikerna, förutsättes att landstingens vederbörande organ verka för att ett ur praktiska synpunkter tillfredsställande samarbete kommer till stånd.

Departementschefen har ej något att erinra mot att titeln lasarettstandläkare införes såsom benämning på föreståndare för centraltandpoliklinik. Det framhålles som önskvärt, att centraltandpoliklinikernas befattningshavare erhålla tillfälle till vetenskaplig forskning på klinikerna och att de få tillgång till vissa laboratorier.

Med hänsyn främst till situationen på byggnadsmarknaden anses Kungl. Maj:t alltjämt böra ha möjlighet att medge anstånd med inrättandet av centraltandpoliklinik.

De sakkunniga ha ansett, att lasarettstandläkare- och tandvårdsinspektörstjänst icke bör få förenas annat än i rena undantagsfall. Om åtgärder av sådan innebörd genomfördes, skulle emellertid en del huvudmän sannolikt nödgas inrätta nya särskilda inspektörsbefattningar, vilket med nuvarande tandläkarbrist måste väcka betänkligheter. Departementschefen förordar därför, att lasarettstandläkarna tagas i anspråk såsom tandvårdsinspektörer i större utsträckning än vad de sakkunniga förutsatt. Inspektionen skulle dock icke främst taga sikte på övervakning utan i första hand syfta till att giva stöd och vägledning åt personalen i tandvårdsdistrikten. En inspektion av själva vården anses i fråga om det vuxna klientelet endast böra förekomma, då särskilda omständigheter så påfordra.

Den ekonomiska redovisningen av folktandvården föreslås alltjämt skolas kalenderårsvis. Av praktiska skäl föreslås emellertid, att årsberättelserna närmare anknyta till skolåret, så att i dessa redovisas de barn, som behandlats under tiden 1 augusti—31 juli.

Ekonomiska frågor. I stället för att som f. n. anknytas till antalet tjänster inom distriktstandvården föreslås statsbidraget utgå med ett visst årligt

belopp för varje i systematisk tandvård mot årsavgift deltagande barn, vars behandling avslutats under redovisningsåret. Då statens andel av folktandvårdens kostnader anses böra förbli i stort sett densamma som enligt gällande bidragsgrunder, förordar departementschefen, att statsbidraget bestämmas till 9 kronor per behandlat barn.

Vidare tillstyrkes de sakkunnigas förslag, att differentieringen av tandvårdsavgifterna för barn slopas samt att kommunerna, som även enligt gällande bestämmelser ha att erlægga avgiften till landstingen, icke skola äga återkräva beloppet av vederbörande barn eller målsman. Avgiftens storlek föreslås till 5 kronor för varje barn.

Enligt gällande bestämmelser skall lärjunge, som haft möjlighet att deltaga i skoltandvård men ej från lägsta klass, i vilken tillfälle stått till buds, varit ansluten till vården, ha skyldighet att underkasta sig erforderlig munsanering mot avgift, motsvarande 75 procent av folktandvårdstaxan, innan han kan komma i åtnjutande av behandling mot årsavgift. Motsvarande gäller även för lärjunge, som utan giltigt förfall utebliver från föreskrivna revisioner. Departementschefen förordar, att den rätt till nedsättning i avgifterna enligt folktandvårdstaxan, som sålunda gäller, icke vidare skall förekomma. Barn, som icke deltaga i organiserad vård, förutsätts skola erlægga avgift enligt taxan för vård i akuta fall.

Ehuru departementschefen funnit vissa skäl tala för att icke-landstingsstäder böra likställas med landstingen i statsbidragshänseende, har i nuvarande läge någon ändring i sådan riktning icke kunnat tillstyrkas, varför dylika städer således även framgent förutsätts skola äga uppbära statsbidrag med 4 kronor per behandlat barn men däremot icke något utrustningsbidrag.

Anslagsberäkningar för budgetåret 1950/51. De föreslagna ändringarna i fråga om folktandvårdens organisation avses träda i kraft fr. o. m. ingången av år 1951.

För budgetåret 1949/50 har för folktandvården anvisats dels till Bidrag till avlöningar åt distriktstandläkare och distriktstandsköterskor m. m. ett förslagsanslag av 2 200 000 kronor och dels till Lindring i obemedlades och mindre bemedlades tandvårdskostnader ett förslagsanslag av 45 000 kronor. Vidare har till Bidrag till utrustning av polikliniker för folktandvård senast för budgetåret 1946/47 anvisats ett reservationsanslag av 150 000 kronor.

Det förstnämnda anslaget har med hänsyn till de föreslagna ändrade statsbidragsgrunderna ansetts böra erhålla ändrad rubrik och i fortsättningen benämnas Bidrag till driften av folktandvården.

Medelsbehovet under detta anslag har beräknats med utgångspunkt från att dels under år 1950 inom den av landstingen bedrivna delen av folktandvården finnas i genomsnitt 500 distriktstandläkare och lika många distriktstandsköterskor, dels antalet behandlingsbarn i sådana i landsting ej deltagande städer, vilka anordnat folktandvård, d. v. s. Göteborg, Malmö, Häl-

singborg och Gävle, uppgår till 53 500. Anslaget har beräknats till 2 250 000 kronor.

Med hänsyn till förefintlig reservation har anslaget till Bidrag till utrustning av polikliniker för folktandvård för nästa budgetår icke upptagits till högre belopp än 75 000 kronor. Då anslag för ändamålet senast anvisats för budgetåret 1946/47, hemställes om riksdagens medgivande, att kvarstående reservation å detta anslag må disponeras jämväl under budgetåret 1950/51.

Statsbidraget till lindring i obemedlades och mindre bemedlades tandvårdskostnader skall enligt departementschefens förslag slopas. Då bidraget emellertid enligt nu gällande bestämmelser utbetalas kalenderårsvis i efterskott, erfordras under budgetåret 1950/51 anslag för de statsbidrag, som kommunerna äga uppbära för år 1950. Anslaget föreslås uppfört med oförändrat belopp, 45 000 kronor.

Motioner.

I de likalydande motionerna *I: 386* (av herr Herbert Hermansson) och *II: 474* (av herr Carlsson i Bakeröd m. fl.) har hemställts, att riksdagen måtte besluta, att statsbidraget till kostnaderna för folktandvården fastställes till 16 kronor per behandlat barn.

I de likalydande motionerna *I: 387* (av herr Sjödahl m. fl.) och *II: 476* (av herr Andersson i Malmö m. fl.) har hemställts, att statsbidraget till städer utanför landsting måtte utgå efter samma grunder som statsbidraget till landsting.

I de likalydande motionerna *I: 393* (av herr Elon Andersson m. fl.) och *II: 477* (av herr Olsson i Mellerud m. fl.) har hemställts, att riksdagen måtte besluta att höja det föreslagna statliga driftbidraget till landstingens folktandvård till 16 kronor per år och behandlat barn.

I de likalydande motionerna *I: 394* (av herr Lundgren m. fl.) och *II: 478* (av herr Hagård m. fl.) har hemställts, att riksdagen måtte uttala, att ungdomar i åldrarna 16—19 år i allmänhet tillerkännas generell förtursrätt till behandling inom folktandvården på den för vuxentandvården anslagna tiden.

I motionen *II: 475* (av herr Bergstrand m. fl.) har hemställts, att riksdagen måtte med beaktande av i motionen framförda förslag vidtaga de förändringar i Kungl. Maj:ts förslag, som betingas härav. Motionärerna ha bl. a. föreslagit, att ungdomstandvården vid sidan av barntandvården bör komma i fråga med förtursrätt. Det bör enligt motionärerna övervägas, om ej en årlig billig regelbunden taxeavgift, ett slags abonnemang, skulle lättare medföra, att ungdomarna inställde sig till regelbunden kontroll. Vidare anses alla blivande eller nyvordna mödrar böra ges förtursrätt, oberoende av deras rätt till mödrahjälpsbidrag. Inrättandet av fasta deltidstjänster för tandläkare förordas skola prövas. Slutligen ha motionärerna ansett en ad-

ministrativ förenkling påkallad, varjämte omläggning av inspektionsorganisationen ifrågasatts.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina förslag, hänvisas till motionerna I: 387, I: 393, II: 474, II: 475 och II: 478.

Utskottet.

Folktandvårdens omfattning. Utskottet vill inledningsvis allmänt sett framhålla, att de i förevarande proposition framlagda förslagen — med hänsyn främst till den alltjämt bestående bristen på tandläkare — icke kunna tillmätas den betydelsen, att de nu rådande svårigheterna på detta område därigenom skulle till väsentlig del kunna undanröjas. De med folktandvården sammanhängande spörsmålen torde därför böra ägnas fortsatt uppmärksamhet i syfte att åstadkomma förbättringar allteftersom betingelser härför föreligga.

Utskottet delar departementschefens uppfattning, att folktandvården icke bör inskränkas till vissa grupper utan liksom hittills principiellt stå öppen för alla medborgare.

F. n. meddelas i folktandvården behandling åt barn i åldern 3—15 år. Ungdom i åldern 16—19 år erhåller tandvård mot avgift som med 25 procent understiger folktandvårdstaxan. Mödrahjälsklientelet behandlas med förtur. Där folktandvård icke finnes inrättad, beräknas mödrahjälpstandvården bli utförd av privatpraktiserande tandläkare. Överenskommelse om ersättning härför — folktandvårdstaxan med en tredjedels förhöjning — träffades 1941 mellan statliga myndigheter och Sveriges tandläkarförbund. Överenskommelsen har emellertid sedermera uppsagts av förbundet.

Kungl. Maj:t har avvisat av 1946 års folktandvårdssakkunniga framlagda förslag, enligt vilka dels rätten till systematisk tandvård mot viss årlig avgift skulle tillkomma även ungdom i åldern 16—19 år, dels ock den för mödrahjälsklientelet gällande förtursrätten skulle upphävas. I motionen II: 475 tillstyrkes de sakkunnigas förslag i fråga om ungdomstandvården samt föreslås därutöver, att förtursrätt till vård skall lämnas alla mödrar, oavsett om de äro berättigade till mödrahjälp eller ej. I motionerna I: 394 och II: 478 hemställas, att ungdomar i åldern 16—19 år tillerkännas generell förtursrätt till behandling.

Ur odontologiska synpunkter anses tandvården för ungdomar vara av större betydelse än den vård, som lämnas blivande eller nyblivna mödrar. Vägande skäl tala även enligt utskottets mening för de sakkunnigas och motionärernas förslag om förtursrätt för ungdomstandvård. Det synes icke rationellt, att den behandling, som givits barn i skolåldern, efter kort tid kan gå till spillo genom att ungdomen icke har tillfälle att fortsätta tandvården efter 15 års ålder. Folktandvårdens nuvarande organisation torde emellertid enligt utskottet mening icke vara tillräcklig för att vård med förtur skall kunna meddelas såväl ungdomen som mödrahjälsklientelet. Utskottet

är icke f. n. berett att förorda någon ändring i nu nämnda avseende av bestämmelserna om folktandvård för sistnämnda klientel och kan icke heller tillstyrka, att vård med förtur lämnas samtliga mödrar. Enligt inhämtade uppgifter pågå emellertid vissa förhandlingar mellan socialstyrelsen och de privatpraktiserande tandläkarna om nya ersättningsgrunder för av dessa lämnad mödrahjälpstandvård. Om därvid en sådan överenskommelse kan träffas, som möjliggör att de privata tandläkarna i större utsträckning kunna övertaga vården av mödrahjälpsklientelet, anser utskottet — i anslutning till vad i nyssnämnda motioner anförts — det önskvärt, att på vissa därför lämpade orter försök göres med organiserad ungdomstandvård, innebärande förtursrätt till behandling med regelbundna intervaller. Någon anledning synes däremot icke f. n. föreligga att — såsom i motionen II: 475 ifrågasatts — införa viss årlig avgift i stället för gällande villkor om tandvård för ungdom mot avgift, som med 25 procent understiger folktandvårdstaxan.

Kungl. Maj:t har vidare i samband med ändrade beräkningsgrunder för tjänstgöringstiden förordat, att barntandvårdens nuvarande minimiandel av arbetstiden höjes från 52,6 (1 000 timmar per år) till 55 procent. Utskottet tillstyrker detta förslag.

Ovriga förslag i denna del av propositionen — innebärande bl. a. att den nuvarande bidragsgivningen till kommunerna för obemedlades och mindre bemedlades tandvård slopas — har icke givit utskottet anledning till erinran.

Folktandvårdens personal. Departementschefen har icke ansett sig kunna biträda de sakkunnigas förslag om inrättande av avkortade heltidstjänster. Han anser det kunna befaras, att inom folktandvården redan verksamma heltidsanställda befattningshavare i sådant fall skulle övergå till avkortade tjänster. Utskottet, som delar den av departementschefen uttalade farhågan, ansluter sig till propositionen på denna punkt men förordar, att Kungl. Maj:t överväger, på vilket sätt de inom skoltandvården verksamma tandläkarna lämpligast skola kunna inordnas i folktandvårdsorganisationen.

I likhet med Kungl. Maj:t förordar utskottet de sakkunnigas förslag att för vissa särskilda uppgifter inom folktandvården inrätta tim- och arvodes-tjänster, öppna även för privatpraktiserande tandläkare.

Departementschefen har icke biträtt det av vissa remissmyndigheter framförda önskemålet om fasta deltidstjänster i förening med rätt att driva privatpraktik. I motionen II: 475 föreslås, att en sådan organisation med deltidstjänster prövas i begränsad omfattning. Utskottet har i denna del icke funnit tillräckliga skäl föreligga att frånga Kungl. Maj:ts förslag.

Distriktstandläkarnas tjänstgöring anses i propositionen böra fastställas till 42 timmar i veckan mot f. n. 1 900 timmar per år. Utskottet biträder i princip Kungl. Maj:ts förslag men förutsätter, att de närmare bestämmelserna om tjänstgöringsskyldigheten utformas efter samråd med tandläkarorganisationerna.

Vissa organisatoriska spörsmål. Titeln lasarettstandläkare föreslås inför såsom benämning på föreståndare för centraltandpoliklinik. De sakkunniga ha uttalat, att lasarettstandläkare- och tandvårdsinspektörstjänst icke böra få förenas annat än i rena undantagsfall. Departementschefen anser, att lasarettstandläkarna lämpligen böra tagas i anspråk som tandvårdsinspektörer i större utsträckning än vad de sakkunniga förutsatt. Han anser vidare, att inspektionen icke främst bör taga sikte på övervakning utan i första hand syfta till stöd och vägledning åt personalen i tandvårdsdistrikten.

I motionen II: 475 framhålles, att förslaget om lasarettstandläkarnas användning som tandvårdsinspektörer torde komma att visa sig ohållbart.

Utskottet anser det böra ankomma på huvudmännen för folktandvården att besluta i hithörande fall.

I motionen II: 475 förordas vidare viss omläggning av inspektionsverksamheten samt uttalas, att den folktandvården åliggande rapport- och journalskrivningen synes kunna ej oansenligt begränsas. I anslutning härtill vill utskottet framhålla, att dessa spörsmål böra fortlöpande beaktas.

Ekonomiska frågor. Departementschefen har förordat en sådan ändring i statsbidragsgrunderna, att i stället för att knytas till antalet tjänster inom distriktstandvården driftbidraget till landstingen skulle utgå med visst årligt belopp. På grundval av den fördelning av kostnaderna på stat, landsting och kommun, som beräknades vid beslutet 1938 om folktandvårdens anordnande, ha de sakkunniga föreslagit ett statsbidrag till såväl landsting som icke-landstingsstäder med 16 kronor per barn. Departementschefen förordar, att bidragsbeloppet till landsting fastställs till 9 kronor per behandlat barn, ungefärligen motsvarande statens andel av folktandvårdens kostnader enligt nu gällande bidragsgrunder. Statsbidraget till icke-landstingsstäder föreslås utgå med oförändrat 4 kronor per behandlat barn.

I motionerna I: 386 och II: 474 samt I: 393 och II: 477 föreslås, att driftbidraget till landstingens folktandvård måtte fastställas till 16 kronor per barn.

I motionerna I: 387 och II: 476 förordas, att statsbidraget till städer utanför landsting måtte utgå efter samma grunder som bidraget till landsting.

Utskottet vill beträffande dessa frågor för egen del framhålla, att ett bifall till i nämnda motioner framställda yrkanden om ökat bidragsbelopp per barn icke medför någon kostnadsökning för det allmänna, utan endast att vissa utgifter överföras från landstingen till staten. Såsom framhållits i motionerna, ha till landstingen överförts betydande kostnader, vilket kan beräknas leda till en avsevärd höjning av landstingsskatten under de närmaste åren. I samband med det nu föreliggande förslaget till fortsatt utbyggnad av folktandvården synes det enligt utskottets åsikt lämpligt, att den av statsmakterna år 1938 beslutade kostnadsfördelningen mellan stat och landsting återställs. Bärande skäl häremot ha icke anförts. Utskottet förordar sålunda bifall till motionerna I: 386 och II: 474 samt I: 393 och II: 477.

Utskottets förslag här ovan innebär, att driftbidraget till landsting i stort sett fördubblas.

Med hänsyn bl. a. härtill finner utskottet det befogat att statsbidraget till städer utanför landsting ävenledes i huvudsak fördubblas. Utskottet förordar därför, att statsbidraget till sådana städer ökas från 4 till 8 kronor per behandlat barn. Härav följer, att utskottet icke ansett sig kunna helt förorda bifall till det i motionerna I: 387 och II: 476 framställda yrkandet.

Vad beträffar kostnaderna för folktandvården kan nämnas, att de sakkunniga uppgivit, att antalet behandlade barn under år 1947 utgjorde 199 000. Kostnaderna för driftbidrag till landsting uppgå — under förutsättning att 250 000 barn behandlas per år — enligt Kungl. Maj:ts förslag till 2 250 000 kronor samt enligt den av utskottet förordade bidragsgrunden, 16 kronor per barn, till 4 000 000 kronor. Antalet behandlingsbarn i de icke-landstingsstäder, som hittills anordnat folktandvård, beräknas i propositionen uppgå till 53 500. Med nuvarande bidrag av 4 kronor per barn, som departementschefen föreslår skall utgå även framgent, uppgå de sammanlagda bidragskostnaderna till 214 000 kronor. Vid bifall till utskottets förslag om bidrag med 8 kronor per barn fördubblas denna summa. Om Stockholms stad inordnas i organisationen — departementschefen framhåller, att tidpunkten härför ännu är oviss — tillkommer ett beräknat antal av 66 000 behandlingsbarn.

Anslagsberäkningar för budgetåret 1950/51. De föreslagna ändringarna i folktandvårdens organisation avses skola tillämpas fr. o. m. ingången av år 1951. Statsbidraget till driften av folktandvård utbetalas kalenderårsvis i efterskott. Det för nästa budgetår erforderliga anslaget avser sålunda verksamheten under kalenderåret 1950 och har därför beräknats efter nu gällande bidragsgrunder.

Kungl. Maj:ts förslag till anslag för budgetåret 1950/51 har vid sådant förhållande icke givit utskottet anledning till erinran.

Hemställan. Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa, att riksdagen må

a) beträffande grunderna för folktandvårdens fortsatta utbyggnad och organisation i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 386 och II: 474, I: 387 och II: 476, I: 393 och II: 477, I: 394 och II: 478 samt II: 475 godkänna vad utskottet anfört;

b) medgiva, att det senast för budgetåret 1946/47 uppförda reservationsanslaget till *Bidrag till utrustning av polikliniker för folktandvård* må disponeras jämväl under budgetåret 1950/51;

- c) under elfte huvudtiteln för budgetåret 1950/51 anvisa
- 1) till *Bidrag till driften av folktandvården* ett förslagsanslag av 2 250 000 kronor;
 - 2) till *Bidrag till utrustning av polikliniker för folktandvård* ett reservationsanslag av 75 000 kronor;
 - 3) till *Lindring i obemedlades och mindre bemedlades tandvårdskostnader* ett förslagsanslag av 45 000 kronor.

Stockholm den 16 maj 1950.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar Rickard Lindström, Sven Larsson, Gränebo, Mannerskantz, Gustaf Karlsson, Iwar Anderson, Heiding, fröken Andersson, herrar Sundelin, Leander, Hesselbom, Erik Gustaf Andersson, Andrée och Alfred Nilsson; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Bergström, Svensson i Grönvik, Boman i Kieryd, Mårtensson i Uddevalla, Lindholm, Rubbestad, Staxäng, Bergstrand, Petterson i Degerfors, fröken Elmén, herr Jansson i Kalix, fru Ericsson i Luleå och herr Nihlfors.

Reservation

av herrar *Rickard Lindström, Hesselbom, Skoglund* i Doverstorp, *Ward, Bergström* och *Mårtensson* i Uddevalla, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag i fråga om statsbidrag till landsting och till städer utanför landsting och att därför

dels utskottets utlåtande fr. o. m. det stycke på s. 9, som börjar med orden »Utskottet vill» t. o. m. det stycke på s. 10, som slutar med orden »66 000 behandlingsbarn», bort hava följande lydelse:

»Utskottet vill beträffande dessa frågor för egen del framhålla, att de sakkunnigas förslag, innebärande ett återställande av den ursprungligen beslutade kostnadsfördelningen, i princip är riktigt. Med hänsyn till det statsfinansiella läget har utskottet dock ansett sig böra biträda de av departementschefen föreslagna beloppen. Utskottet förutsätter emellertid, att de nu förordade bidragsgrunderna omprövas så snart de ekonomiska betingelserna härför föreligga. Utskottet är således icke berett förorda bifall till motionerna I: 386 och II: 474, I: 387 och II: 476 samt I: 393 och II: 477.»

dels ock utskottets hemställan under a) bort hava följande lydelse:

»a) beträffande grunderna för folktandvårdens fortsatta utbyggnad och organisation i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 394 och II: 478 samt II: 475 ävensom med avslag å motionerna I: 386 och II: 474, I: 387 och II: 476 samt I: 393 och II: 477 godkänna vad utskottet anfört».